

7. Ставицька С. О. Духовна самосвідомість особистості: становлення і розвиток в юнацькому віці : монографія / С. О. Ставицька. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 727 с.
8. Стевенсон Лесли, Хаберман Девід. Десять теорій о природі человека / пер. В. Васильєва ; Л. Стевенсон, Д. Хаберман. – М. : СЛОВО/SLOVO, 2004. – 232 с.
9. Угринович Д. М. Психология религии / Д. М. Угринович. – М. : Политиздат, 1986. – 352 с.

Abstract

Done the theoretical analysis of modern scientific approaches to understanding the nature and content of religious consciousness. It was given characteristic the peculiarities of religious consciousness in the context of various sciences, including social and personality psychology. It was described specificity of the nature of religious consciousness in different psychological concepts.

Keywords: *social consciousness, religious consciousness, religion, psychological approach.*

УДК 37.016:811:373

Підгасцька С. Л.

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ В СЕРЕДНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

В статті розглядаються основні задачі у вивченні граматики на початковому етапі в середній загальноосвітній школі, фактори, які треба враховувати при вивченні граматичних явищ, правила, що використовуються учнями в процесі вивчення, характер цих правил та їх особливості.

Ключові слова: *граматика, правила, фактори, граматичні навички, граматичні явища.*

Основна задача в навчанні граматики на початковому етапі – навчити учнів практично користуватися нею в комунікативних цілях, а це означає “оволодіти способами змінювати форми слів та поєднувати слова в реченні”, тобто оволодіти граматичними навичками. В методиці навчання граматики є ще багато невирішених питань, деякі з них вирішуються різними методами по-різному. Найбільш актуальними в даний час є наступні питання:

- 1) відбір граматичних явищ з урахуванням цілей навчання і послідовність їх засвоєння;
- 2) способи презентації граматичних явищ в залежності від виду мовленнєвої діяльності, в якій вони використовуються;
- 3) види вправ для автоматизації граматичних явищ та формування граматичних навичок;
- 4) роль і місце правил у вивченні граматики;
- 5) співвідношення роботи по структурах (аналогії) та правилах при навчанні граматики.

Проблему відбору граматичного мінімуму для навчання іноземної мови різних контингентів учнів та розподілення граматичного матеріалу по концентрам навчання не можна вважати вирішеною, однак можна відмітити основні фактори, які необхідно враховувати, коли те чи інше граматичне явище пропонується для вивчення на певному етапі навчання. До таких основних факторів можна віднести:

- 1) дидактичне правило ізоляції труднощів та принцип вивчення матеріалу від легкого до складного;
- 2) потреба комунікації, тобто необхідність вивчати перш за все ті граматичні явища, без яких неможливо забезпечити практичні потреби мовлення (уміння говорити, розуміти мовлення на слух, читати, писати) у межах відібраної для даного року навчання тематики;
- 3) достатній лексичний запас, який може забезпечити можливість розвитку автоматизму. Якщо на даному етапі навчання учні володіють обмеженим запасом лексики і нове граматичне явище не може в зв'язку з цим бути використане в різних ситуаціях або проілюстроване достатньою кількістю

прикладів, то його вивчення слід віднести на більш пізній період, в іншому випадку навчання може прийняти форму теоретизування, замість того, щоб розвивати в учнів навички та вміння практичного користування граматичним матеріалом у мовленнєвій діяльності.

У зв'язку з практичною направленістю навчання, фактор потреби мовлення став провідним при відборі того чи іншого граматичного матеріалу для певного ступеню навчання. Такий підхід іноді вимагає введення граматичного явища, яке з ряду причин не може бути пояснене на даному ступені навчання: або знання учнів настільки обмежені, що вони не можуть усвідомити нового поняття, або граматичне явище занадто складне й потребує великої кількості часу для пояснення, або ж це одиничне явище, яке не підлягає узагальненню. В цих випадках такий граматичний матеріал вивчається як лексика, тобто для його презентації та закріплення використовуються всі ті прийоми, які використовуються при роботі з лексикою.

Але можуть бути й випадки, коли те чи інше граматичне явище, яке на початковому етапі було введене як лексика, узагальнюється на більш високому рівні, коли для цього є відповідні умови: достатній лексичний запас або достатньо знань, щоб теоретично осмислити узагальнення.

Іншим принциповим питанням при вивченні граматики є питання про роль та місце правил. Граматичні навички утворюються на основі аналогії, яка є однією з найбільш легких форм. Учень, будуючи речення за аналогією, користується, як правило, не ізольованими словами, а словосполученнями, синтагмами, що входять до даної структури. Отже, щоб побудувати нове речення за аналогією до відомого мовленнєвого зразка, учень повинен заздалегідь знати всі слова в готовій формі, але він не обирає саму форму слів (відміння іменників, дієслів і т. п.). Але важко передбачити, що учні знають форми всіх слів. Тому, починаючи із самостійного вибору словоформ, учень не може користуватися лише аналогією, йому необхідні правила, які вказують на межі можливого використання аналогії. Таким чином, правила й робота за аналогією не виключають, а розумно доповнюють одне одного. Роль правил та аналогії у навчанні та співвідношення між ними залежать від етапу навчання. На початковому етапі перевага віддається вправам, в основі яких лежать дії за аналогією; на більш високих рівнях, по мірі накопичення мовного матеріалу (лексики, граматики, структур), по мірі оволодіння навичками та вміннями, по мірі накопичення певних знань все більшу роль починають грати правила.

Торкнувшись правил, необхідно зупинитись на питанні про характер правил. Основним недоліком правил, що зустрічались раніше в підручниках, а іноді є й зараз, були, по-перше, їх громіздкість, повідомлення всілякого роду винятків, а, по-друге, відсутність вказівок на використання правил з метою оволодіння діями та граматичним матеріалом. Такі правила не є корисними, якщо метою навчання є практичне оволодіння іноземною мовою. Тому зараз усі методисти погоджуються, що правила, по-перше, повинні спонукати учнів до дій з граматичним матеріалом, а, відповідно, повинні мати характер інструкцій до виконання дій. По-друге, вони повинні використовуватися лише в тому випадку, коли охоплюють собою велику групу лексики. Поряд з правилами-інструкціями на більш високих рівнях навчання повинні використовуватися й правила-узагальнення. Правила-інструкції вказують учню, що та як він повинен робити, щоб утворити або впізнати ту чи іншу граматичну форму. Ці правила повинні бути прості, точні, стислі та чіткі, тому потрібно формулювати їх на рідній мові. Правила повинні займати мінімальну кількість часу, основний час повинен бути відведений на автоматизацію граматичних явищ, без чого практичне оволодіння мовою неможливе.

У вивченні граматики викликає найбільше труднощів оволодіння способами зміни словоформ, словосполученнями в реченні у відповідності з нормами мови, що вивчається, тобто оволодіння операціями, діями й системою дій, а також вироблення певних автоматизмів. Для подолання цих труднощів необхідно знайти найбільш ефективні шляхи навчання учнів граматичним діям, що складають автоматизовані компоненти мовленнєвої діяльності. Однак граматичні дії складають компоненти різних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо), а кожний з них має свою специфіку. При мовленні задачею того, хто говорить, є підбір необхідної мовленнєвої

форми, щоб адекватно передати свої думки, в іншому випадку комунікація може не відбутися. При сприйманні мовлення форма вже є даною, і по цій формі потрібно адекватно відтворити зміст.

Слід відразу зауважити, що одне й те ж граматичне явище може використовуватися як при породженні, так і при сприйнятті мовлення, тобто є і в продуктивній, і в рецептивній мовленнєвій діяльності; тому вправи для навчання операціям та діям з ними можуть мати і репродуктивний і рецептивний характер.

В середніх школах на початковому етапі вивчаються не всі граматичні явища іноземної мови, яка вивчається, а спеціально відібраний граматичний мінімум, який складається з активного граматичного мінімуму та пасивного граматичного мінімуму. Для вираження власних думок іноземною мовою учень має оволодіти тими граматичними структурами, які входять до активного граматичного мінімуму. До пасивного граматичного мінімуму входять такі граматичні структури, якими учні можуть не користуватися для вираження своїх думок, але які потрібні для сприймання й розуміння мовлення. Щоб сприймати й розуміти думки інших людей, необхідно володіти як активним, так і пасивним граматичним мінімумом.

Таким чином, основними задачами у вивченні граматичного матеріалу з іноземної мови на початковому етапі в середній загальноосвітній школі - є оволодіння граматичними навичками мовлення: репродуктивними, тобто граматичними навичками говоріння й письма, та рецептивними, тобто граматичними навичками аудіювання і читання.

Використана література:

1. *Близнюк О. І., Панова Л. С.* Ігри у навчанні іноземних мов / О. І. Близнюк, Л. С. Панова. – К. : Освіта, 1997. – 64 с.
2. *Карась Л. В.* На допомогу вчителю. Французька мова 6 клас / Л. В. Карась. – Харків : Видавництво "Ранок", "Веста", 2002. – 286 с.
3. *Веди урок іноземною мовою : книжка для вчителя / В. В. Фіщук, В. Г. Матвіїшин, С. П. Гандзюк.* – К. : Рад. школа, 1990. – 118 с.
4. *Вишневецький О. І.* Діяльність учнів на уроці іноземної мови / О. І. Вишневецький. – К., 1989. – 224 с.
5. *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник.* – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. *Панова Л. С.* Методика навчання іноземної мови в школі / Л. С. Панова. – Ніжин, 1999. – 108 с.
7. *Творчість учителя іноземної мови / за ред. М. Я. Дем'яненко.* – К. : Рад. школа, 1978. – 124 с.
8. *Черноватий Л. М.* Основи теорії педагогічної граматики іноземної мови : автореферат / Л. М. Черноватий. – К., 1999.

Abstract

In the article are analyzes the main problems in the grammar studying in primary level of secondary school. The factors which are considered in the grammar studying, the phenomena and the rules are used by pupils in studying. The nature of rules and their features.

Keywords: *grammar, rules, factors, grammatical phenomena.*

УДК 378.147.091.33-027.22:377.3

Покась Л. А.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Представлено форми активізації науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів. Розглянуто інтеграцію науки й освіти як чинник розвитку наукового світогляду активної особистості. Обґрунтовано умови розвитку науково-педагогічного мислення студентів.

Ключові слова: *науково-дослідницька робота, майбутні педагоги, концепції, вища школа.*